

مروری بر گیاه بابونه آلمانی (*Matricaria chamomilla* L)

مهدی احمدیوسفی^{۱*}، نفیسه مقبلی^۲، فرزاد احمدیوسفی^۳، سلمان امیری^۴، زینب میرزاده^۵.

۱- پژوهشیار دانشگاه جیروفت

۲- دانش‌آموخته کارشناسی زیست‌شناسی گیاهی از دانشگاه جیروفت

۳- دانش‌آموخته کارشناسی گیاهپزشکی از دانشگاه شهید باهنر کرمان

۴- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد بیماری‌شناسی گیاهی از دانشگاه شهید باهنر کرمان

۵- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد بیماری‌شناسی گیاهی، کارشناس حفظ نباتات مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان ارزونیه

m.ahmadyousefi1@gmail.com: E-mail

نتایج و تحلیل

ضد التهاب، ضد نفخ، درمان زخم معده، ضد باکتری و قارچ، آرام بخش اعصاب و ضد میگرن، ملین، مدر، اشتهاآور، التیام دهنده، اسانس آن بی حس کننده و ضد عفونی کننده است. زخم معده با خوردن یک لیوان دم کرده غلیظ به مدت ۲ هفته درمان می‌شود (۴ قاشق چای خوری بابونه + یک لیوان آب جوش)؛ اسانس بابونه در عطرسازی و برای معطر کردن غذاها هم کاربرد دارد، در صنایع آرایشی و بهداشتی به دلیل داشتن فلاورنوید که اثر مرطوب کنندگی دارد استفاده می‌شود، در صنایع بهداشتی از شامپو عصاره‌های آن برای روشن‌تر کردن مو استفاده می‌شود و مو را پر پشت هم می‌کند (سازمان جهاد کشاورزی اصفهان، ۱۴۰۰). مسکن درد، آرام‌بخش، ضد هایپرگلیسمی، ضد اسپاسم و ضد التهاب (عامل: سزکویی‌ترین‌ها)، آگزما، ضد درماتیت ناشی از تابش خورشید، فعالیت استروژنی، فعالیت آنتی‌بیوتیکی، ضد دیابت، آنتی‌اکسیدان، کنترل عوامل ایجاد بیماری‌های قلبی و عروقی (Nargesi et al, 2018)، ضد سرطان، ضد آلرژی جلوگیری از پوکی استخوان، ضد ویروس، خارش و حساسیت پوستی، التیام زخم، درمان موکوزیت دهانی، ضخم معده، ضد استرس و اضطراب (عامل ترکیب فلاونی آپی‌ژنین)، بهبود فعالیت سیستم ایمنی بدن، ضد میکروب، مؤثر در درمان بوتولسم نوزاد، محافظت کننده در برابر آسیب‌های کبدی، مهار تکثیر ویروس فلج اطفال، مؤثر در ورم مخاط دهان می‌باشد (Gupta et al, 2010).

نتیجه گیری

بابونه از قدیمی‌ترین و پرمصرف‌ترین گیاهان دارویی شناخته شده در جهان و از معدود گیاهانی است که جنبه صنعتی پیدا کرده و در صنایع داروسازی، آرایشی و بهداشتی و غیره مورد توجه قرار گرفته است. این گیاه به طور طبیعی در بسیاری از مناطق ایران رشد می‌کند. به دلیل اهمیت زیاد گیاهان دارویی در سال‌های اخیر، تولید بابونه در مزارع و گلخانه‌ها افزایش یافته است. از طرفی دیگر نتایج تحقیق‌های پژوهشگران نشان می‌دهد که توسعه اراضی شور همراه با محدودیت آب آبیاری منجر به کاهش بسترهای مطلوب برای کشت گیاهان شده است (نظری و همکاران، ۱۳۸۹). بنابراین لازم است که به این گیاه به طور ویژه مورد توجه مسئولین و پژوهشگران قرار گیرد.

منابع

پژوهشکده جهاد دانشگاهی (۱۳۹۸). گیاهان دارویی معطر- منبع گیاهان دارویی رفیعی، ف. (۱۳۸۱). کشت گیاه دارویی بابونه نشریه ترویجی گیاهان دارویی ۱۶ (۱): ۱-۱۶.

Gupta, V, Mittal, P, Bansal, P, Khokra, L, Kaushik, D, 2010. Pharmacological Potential of *Matricaria recutita*-A Review, International Journal of Pharmaceutical Sciences and Drug Research, 2(1): 12-16.

Hameed, I.H, Mohammed, G.J, Kamal, S.A, 2018. A Review: Uses and Pharmacological Activity of *Matricaria Chamomilla*, Indian Journal of Public Health Research and Development, 9,3:201-205.

Hoffman, D. (1993). The new holistic herbal. Massachusetts. Element hooks, inc. 22 - 8. Koppel, T. (1993). Arak E and Türi E. Taimse päritoluga ravimite antimikroobse toime uurimine I. Eesti Rohuteadlane. 3(107), 9.

چکیده

بابونه آلمانی (*Matricaria chamomilla* L) یکی از گیاهان خانواده کاسنی (Asteraceae) و از گیاهان بومی منطقه مدیترانه است. اما منشأ آن را در آسیای صغیر گزارش کرده‌اند و در نواحی مختلف جهان از جمله ایران کشت و تولید می‌شود. بابونه حاوی اسانس آبی رنگ کامازولن، سزکویی‌ترین است که رنگ آبی آن به خاطر کامازولن است. گل‌های خشک شده گیاه دارای حداقل ۴/۰ درصد اسانس است. بابونه ضد التهاب، ضد نفخ، درمان زخم معده، ضد باکتری و قارچ، آرام بخش اعصاب و ضد میگرن، ملین، مدر، اشتهاآور، التیام دهنده است و اسانس آن بی‌حس کننده و ضد عفونی کننده است. زخم معده با خوردن یک لیوان دم کرده غلیظ به مدت ۲ هفته درمان می‌شود.

مقدمه

بابونه شامل چند جنس گیاهی از جمله شامل *Matricaria sp* و *Anthemis sp* و *Chrysanthemum sp* و غیره می‌باشد که هر جنس خود دارای گونه‌های متعددی می‌باشد. اما جنس *Matricaria* به دلیل کاربرد بسیار خود، بیشتر مورد توجه محققین گیاهان دارویی قرار گرفته است. گیاهی علفی، یکساله با ارتفاع ۱۰-۷۰ سانتی‌متر ساقه‌های افراشته منشعب از خانواده مرکبان یا کاسنی (Asteraceae) می‌باشد (Ghanavati and Salamon, 1992). کاربرد اصلی بابونه در صنایع داروسازی، آرایشی و بهداشتی می‌باشد (Foster and Omidbaigi, 2000). بابونه به دلیل دارا بودن ترکیبات موثره‌ای همچون کامازولن و بیزابولول آلفا بیزابولول دارای خواص درمانی بسیاری از جمله خواص ضد میکروبی، التهابی و اسپاسم، ضد عفونی کنندگی بوده و در درمان ناراحتی روده‌ای، معده به کار می‌رود (Anne et al, 2001) همچنین عصاره این گیاه در آرامش سیستم اعصاب و کاهش تشنجات مؤثر است و از آن برای تهیه کمپرس‌ها و درخشان کردن طبیعی موها نیز استفاده می‌شود (Ghanavati et al, 2007). ارتفاع ساقه، قطر گل، عملکرد گل و میزان اسانس توسط عوامل ژنتیکی، جنس و گونه گیاهی و عوامل محیطی مانند آب و هوای منطقه، تاریخ کاشت، تراکم گیاهی، حاصل‌خیزی، شوری و رطوبت خاک کنترل می‌شود مقدار مواد موثره یا اسانس گل‌ها متفاوت بوده و به نوع گونه، ارقام و شرایط اقلیمی و اقلیمی که گیاه در آن رشد می‌کند بستگی دارد و بین ۴/۰ تا ۵/۱ متفاوت می‌باشد (Hoffman, 1993).

مواد و روش‌ها

در این مطالعه مروری در پایگاه‌های اطلاعاتی اسکوپوس (Scopus)، آی‌اس‌آی (ISI)، پابمد (Pubmed)، ساینس دایرکت (Science direct)، گوگل اسکالر (Google scholar)، مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، مگیران (Magiran) و ایران مدکس (Iran madex)، بدون محدودیت زمانی تا سال ۲۰۲۱ با استفاده از کلیدواژه‌های دربردارنده عناوین گیاهان دارویی به همراه اسانس، عصاره، ماده مؤثر، ترکیبات فیتوشیمیایی، فعالیت بیولوژیک، کارآزمایی بالینی، تداخلات دارویی و دوز مصرف در پایگاه‌های اطلاعاتی جست‌وجو شد و مقالاتی که به دو زبان فارسی و انگلیسی بودند، ابتدا چکیده مقالات، مورد مطالعه قرار گرفتند و سپس مقالاتی که از نظر موضوعی مرتبط با عنوان و اهداف پژوهش بودند انتخاب شدند. مقالات برگزیده در سه گروه: ۱. تعریف، اسانس، عصاره، ماده مؤثر، ترکیبات فیتوشیمیایی، ۲. فعالیت بیولوژیک و کارآزمایی بالینی ۳. تداخلات دارویی و دوز مصرف تقسیم‌بندی شدند. مقالات برگزیده به طور کامل مورد مطالعه قرار گرفتند.